

HE 35/2015 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jäteverolain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jäteverolakia.

Jäteveron tasoa korotettaisiin 55 eurosta 70 euroon tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle.

Verotuoton arvioidaan kasvavan vuositasolla noin viisi miljoonaa euroa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kaatopaikalle toimitettavan keräyspaperin siistauslietteen verottomuutta koskeva säännös kumottaisiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Jäteverosta säädetään jäteverolaissa (1126/2010). Jätevero on niin sanottu kannustintyyppinen ympäristövero, jolla kerätään valtiolle verotuloja, mutta jonka ensisijaisena ympäristötavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen. Jätevero tukee osaltaan ympäristölainsäädännön mukaisia jätteisiin kohdistuvia tavoitteita ja kaatopaikkasijoittamiselle vaihtoehtoisia jätteen käsittelytapoja. Kohdistamalla vero kaatopaikoille toimitettaviin jätteisiin pyritään ensisijaisesti tehostamaan jätteiden hyötykäyttöä ja kierrätystä.

Jätevero koskee niitä kaatopaikalle toimitettavia jätteitä, joiden hyötykäyttö on mahdollista sekä teknisesti että ympäristöperusteisesti, millä tarkoitetaan sitä, että ympäristöhyötyjen tulee olla haittoja suuremmat.

Verolliseksi on säädetty osa jätelain (646/2011) 6 §:n 3 momentin nojalla jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 4 jäteluettelossa tarkoitetuista jätteistä. Verolliset jätteet luetaan jäteverolain liitteen verotaulukossa.

Paperin ja kartongin valmistuksessa ja jalostuksessa syntyvät jätteet ovat pääosin verollisia. Poikkeuksena on keräyspaperin kierrätyksessä syntyvä siustausliete, joka on säädetty ehdollisesti verottomaksi. Siustausliete on jäteverolaissa tarkoitetulla tavalla teknisesti ja ympäristöperusteisesti hyödynnettävissä, joten sen verottomuuden voimaantulo edellyttää Euroopan unionin komission valtioneuvoston lupaa. Siustausliete sisältää paperin valmistuksessa soveltumattomia kuitumateriaaleja sekä täyte- ja päällysteaineita. Siustauslietettä hyödynnetään energiana ja muun muassa maarakentamisessa.

Lailla 1072/2014 jäteveroa korotettiin 50 eurosta 55 euroon jätetonnilta. Samalla jäteverolakiin otettiin säännös niin sanotusta tilastoilmoituksesta jäteverolain toimivuuden ja veropohjan seurannan ja kehittämisen parantamiseksi. Verovelvollisen tulee antaa Tullille verokausittain eli neljästi vuodessa veroilmoituksen ohella ilmoitus niistä kaatopaikalle toimitetuista jätteistä, jotka eivät ole veronalaisia. Tulli sai aiemminkin käyttöönsä ympäristöviranomaisien ylläpitämästä rekisteristä nämä samat jätetiedot, mutta jälkikäteen kerran vuodessa, mikä oli jäteverolain seurannan ja kehittämisen kannalta liian myöhään.

Samalla jäteverolakiin tehtiin eräitä selventäviä ja teknisempiä muutoksia. Lakiin lisättiin muun muassa viittaussäännös valmisteverotuslain (182/2010) veron palauttamista koskevaan säännökseen. Verovelvollisella on nykyisin oikeus hakea palautuksena vähentämättä jäänyttä veroa vastaava määrä silloin, kun laissa säädettyä vähennysoikeutta ei ole mahdollista käyttää. Jäteveron vähentäminen ei ole esimerkiksi mahdollista siinä vaiheessa kun kaatopaikkaa ollaan sulkemassa eikä sinne oteta uusia verotettavia jäte-eriä enää vastaan, vaikka vähennyksen tekemiselle säädettyä määräaikaakaan olisi vielä jäljellä. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta.

2 Ehdotetut muutokset

Pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaisesti esityksessä ehdotetaan valtiontaloudellisista syistä jäteveroa korotettavaksi vuoden 2016 alusta. Jäteveroa korotettaisiin 55 eurosta 70 euroon tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle. Korotuksen suuruus olisi noin 27 prosenttia. Jäteveron tuoton arvioidaan kasvavan vuositasona noin viisi miljoonaa euroa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että jäteverolaissa säädettyä keräyspaperin siustauslietteen verottomuutta koskeva säännös kumottaisiin, koska ehdollisesti säädettyä verottomuutta ei voida saattaa voimaan valtioneuvoston puuttuessa Komission mukaan siustauslietteen hyödyntäminen on jäteveron luonteen ja yleisten periaatteiden mukaisesti teknisesti ja ympäristöperusteisesti mahdollista eikä verottomuudelle ole perusteita. Kaatopaikalle toimitettaessa siitä tulisi siten maksaa jäteveroa. Komissio katsoo, että kaatopaikalle toimitettavan siustauslietteen veron mahdolliset vaikutukset keräyspaperin kierrätyksen kannattavuuteen ovat välillisiä ja vaikeasti osoitettavissa. Tuki ei täytä valtioneuvoston ympäristönsuojelulle ja energia-alalle 2014–2020 komission antamien suuntaviivojen (2014/C/200) edellyttämiä vaatimuksia tuen välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta. Verotuen vaikutukset on voitava selkeästi määritellä.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Jäteveron korottaminen 55 eurosta 70 euroon tonnilta lisäisi valtion tuloja vuositasolla ilman veron ohjausvaikutusta noin viisi miljoonaa euroa. Korotuksen suuruus olisi 27 prosenttia. Otaen huomioon jäteveron tilitysjaksojen vaikutuksen vuosikertymään vuoden 2016 jäteverokertymän arvioidaan kasvavan noin 3,5 miljoonalla eurolla. Ohjausvaikutuksen ja muun sääntelyn tehostumisen takia verotuoton kasvu saattaisi kuitenkin jäädä jonkin verran odotettua pienemmäksi.

Jäteverolakia uudistettiin vuoden 2011 alusta alkaen, jolloin jätevero korotettiin 30 eurosta 40 euroon jätetonnilta ja veron veropohjaa laajennettiin koskemaan yleisten kaatopaikkojen lisäksi myös yksityisiä kaatopaikkoja. Samassa yhteydessä päätettiin jäteveron korottamisesta 50 euroon jätetonnilta vuonna 2013. Jäteverotuotto oli vuonna 2013 noin 56 miljoonaa euroa ja vuonna 2014 vain 44 miljoonaa euroa. Väliaikaiselle verottomalle välivarastoinnille säädetty kolmen vuoden enimmäisaika umpeutui ensimmäisen kerran vuonna 2014 veron käyttöönotosta katsottuna eikä tällä näyttäisi olleen suurta vaikutusta verokertymään.

Jäteveron veropohja on pienentynyt vuoden 2011 veromuutoksen jälkeen alle puoleen ja sen arvioidaan puolittuvan edelleen vuoden 2016 alusta ympäristölainsäädännön mukaisen orgaanisen jätteen kaatopaikkasijoittamisen kiellon myötä.

Orgaanisella jätteellä tarkoitetaan biohajoavaa tai muuta orgaanista ainetta sisältävää yhdyskuntajätettä, rakennus-, purku- ja muuta jätettä. Orgaanisen jätteen kaatopaikkasijoittamisen kieltä ohjaa siihen, että jätettä hyödynnetään enenevästi materiaalina ja energiantuotannossa. Orgaanisen jätteen osuus on suurin, arviolta neljä viidesosaa tai enemmän, yhdyskuntajäte-, sekä purku- ja rakentamisjäteryhmissä. Yhdyskuntajäte yksin muodosti vuonna 2013 lähes 60 prosenttia jäteveropohjasta, ja rakentamisjätteenkin osuus oli kymmenesosa.

Jäteveron tuottoa vastaava summa lisättiin kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kiinteästi 70 miljoonan euron vuositasolle vuoden 2015 alusta. Lailla 1406/2014 tämä muutos otettiin huomioon valtionosuusprosentin muutoksessa 0,27 prosenttiyksikön korotuksena.

Jäteveron ohjausvaikutus kaatopaikalle toimitettavan jätteen määrän vähentämisessä yhdessä muun ympäristöohjauksen kanssa vaikuttaa toimineen varsin tehokkaasti. Esityksessä ehdotettavalla korotuksella tavoiteltava lisätuotto voi näin ollen olla vaikeasti saavutettavissa vuonna 2016.

Jätevero siirtyy joko suoraan tai jätemaksujen kautta jätteiden tuottajien maksettavaksi. Elinkeinoelämän sektoreista teollisuus sekä rakennussektori tuottavat eniten jätettä.

Muutoksella ei arvioida sen maltillisuudesta johtuen olevan mainittavia tulonjakovaikutuksia.

Siistauslietettä muodostuu kaikkiaan noin 226 000 tonnia kuiva-aineena vuosittain. Siistauslietteestä yli 90 prosenttia hyödynnetään jo nykyisin joko energiana tai materiaalina. Näin ollen kaatopaikalle toimitettavan siistauslietteen jäteverolla ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

3.2 Ympäristövaikutukset

Veronkorotuksella ei olisi merkittäviä ympäristövaikutuksia. Siistauslietteen verollisuus tukisi jätteiden hyödyntämistavoitteita yhdessä muun ympäristöohjauksen kanssa.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

Esitys on ollut lausuntokierroksella. Lausuntonsa antoivat ympäristöministeriö, Tulli, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Suomen Kuntaliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Jätelaitosyhdistys ry, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Infra ry, Energiateollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, Fortum Oyj ja Metsäteollisuus ry.

Eräissä lausunnoissa todetaan, että jäteveron korotus nostaa teollisuuden kustannuksia. Toisaalta lausunnoissa katsotaan, että jäteveron korotus tukee ympäristönsuojelun ja jätehuollon kierrätys- ja hyödyntämistavoitteita.

Muutamassa lausunnossa tuodaan esille, että veron edelleen noustessa riski veron välttämiseen kasvaa ja kaatopaikkojen valvontaan tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

Eräissä lausunnoissa tuotiin esille, että veronkorotus kohdistuu sähkön- ja lämmöntuotannossa syntyviin tuhkiin kasvattaen teollisuuden kustannuksia. Tuhkista hyödynnetään jo tällä hetkellä noin 90 prosenttia.

Esityksessä ehdotettiin, että voimalaitoksissa ja muissa polttolaitoksissa syntyvien rikinpoistojätteiden verotusta yhdenmukaistettaisiin siten, että lietemäisen rikinpoistojätteen verottomuus poistettaisiin. Lausunnoissa esiin tulleiden seikkojen takia muutosehdotus poistettiin esityksestä jatkoselvitystä varten.

Esitykseen tehtiin lausuntojen perusteella lisäksi eräitä teknisempiä tarkistuksia.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

jäteverolain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan jäteverolain (1126/2010) 6 §:n 2 momentti, sekä
muutetaan 5 §, sellaisena kuin se on laissa 1072/2014, seuraavasti:

5 §

Veronalainen jäte ja veron määrä

Veroa suoritetaan liitteen verotaulukossa mainitusta jätteestä.
Vero on 70 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2015

Pääministerin sijainen, ulkoasiainministeri

Timo Soini

Valtiovarainministeri Alexander Stubb

Laki

jäteverolain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan jäteverolain (1126/2010) 6 §:n 2 momentti, sekä
muutetaan 5 §, sellaisena kuin se on laissa 1072/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Veronalainen jäte ja veron määrä

Veronalainen jäte ja veron määrä

Veroa suoritetaan liitteen verotaulukossa mainitusta jätteestä.

Vero on 55 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle.

Veroa suoritetaan liitteen verotaulukossa mainitusta jätteestä.

Vero on 70 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan kaatopaikalle.

6 §

6 §

Veroa ei ole suoritettava kaatopaikalle muista jätteistä eroteltuna toimitettavasta keräyspaperin siivouslietteestä (03 03 05).

(2 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta
20 _____.